

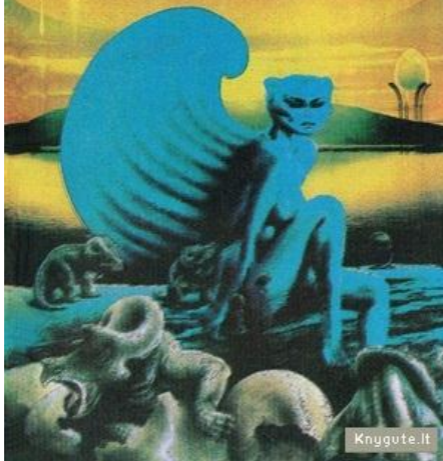
SF

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

17

SMĖLIO KARALIAI

Anglosaksų fantastika

Knygute.lt

Anglosaksų fantastika SMĖLIO KARALIAI

Moksliniai fantastiniai apsakymai ir apysaka

SMĖLIO KARALIAI - tai Anglijos ir JAV rašytojų moksliniai fantastiniai kūriniai apie keistus ateivius, pabėgusius robotus, žmogų, tapusiu Jėzumi Kristumi, kruvinus ateities automobilių mūšius, nežemiškus gyvūnus nežmoniškose sąlygose. Dviems apysakoms paskirtą aukščiausios JAV literatūrinės HUGO ir NEBULA premijos.

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"

17 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Viršelio dailininkas Jim Burns

© Vertimas į lietuvių kalbą - leidykla Eridanas, 1994

© Elektroninė versija - Knygute.lt, 2012

Turiny

Oscar J. Friend
KEISTASIS KELIAS

Damon Knight
DIDYSIS BUMAS

Clifford D. Simak
VISI ŽEMĖS SPAŪSTAI

Larry Niven
SULAUKSIU

Michael Mourcock
ŠTAI ŽMOGUS

Frederik Pohl
LAVONAS-ŠMĖKLA

Roger Zelazny
VELNIO AUTOMOBILIS

George R.R. Martin
SMĖLIO KARALIAI

Oscar J. Friend

KEISTASIS KELIAS

Daktaras Albertas Nelsonas raukydamasis žiūrėjo į savo jaunąjį asistentą Robertą Makenzį.

- Tik to ir betrūko! - piktai suniurnėjo jis. - Palikus laboratoriją, bastytis su tavimi čia, po Ozarką. Nuostabiausios atostogos. Ak!

- Bet, daktare, - švelniai užprotestavo Makenzis, - jums juk reikia pailsėti. Ką gi padarysi, kad įvyko toks nesusipratimas. - Jo jauname veide šmėstelėjo šypsenėlė. - Argi ne juokinga: du eruditai - mokslininkai, bejėgiai lyg kūdikiai, klaidžioja po miškus.

Bet daktarui Nelsonui jų padėtis atrodė nepavydėtina. Jie paklydo, paklydo toli Ozarko kalnuose ir į druzgus sudaužė kompasą. Jo pykčiui nebuvo ribų.

Daktaras Nelsonas buvo disciplinuotas žmogus. Jis visados mąstė logiškai. Jo matematinis protas dirbo kaip mašina. Neišspręstų problemų jis neturėjo. Tikriausiai todėl ir tapo tokiu puikiu biologu. Jis viską ištyrinėdavo iki pat šaknų ir, tik nuodugniai mintyse sugrupavęs ir išanalizavęs, imdavosi kito darbo.

Daktarui Nelsonui viskas būdavo aišku, kaip dukart du - keturi, jis atlikdavo darbą iki paskutinio taško. Kiekvienas pliusas turėjo savo minusą, kiekviena priežastis - pasekmę. Jo laboratorijoje niekad nebūdavo nebaigtų mokslinių tyrimų, ant stalo nesimėtė nė lapelis popieriaus, galvoje nesirezgė nė viena bergždžia mintis. Jo nedomino nebaigtos simfonijos, nebūti pasakojimai, mįslės ar neatskleistos paslaptys. Tipiškas skrupulingo mokslininko pavyzdys.

Kai jiedu su Makenziu galutinai išsimušė iš vėžių, jį ir apėmė neapsakomas pyktis bei apmaudas. Bet ne tai dabar buvo jam svarbiausia. Nežiūrint visų klajonių, atsitiktinai sudaužyto kompasu, jų beprasmiu kėblinimo pirmyn nuo pat ryto, nepaisant ir to, kad dabar jau buvo trečia valanda po pietų, kad jie pailsę, apdriskę, alkani ir ištroškę. Ne tai. Jį kankino jam pačiam nesuvokiamos mintys apie kelią.

- Kas gi tenai priekyje? - greitai ir sunkiai alsuodamas paklausė Nelsonas, pastebėjęs pro medžius boluojančią properšą. Jau ištisia valandą jie kopė be sustojimo, norėdami nusi-gauti į tą vietą aukštybėse, kad galėtų apžiūrėti vietovę ir susiorientuoti, kur esą. - Vandens telkinys ar dangus?

Makenzis pūškavo pirmas. Nekantriai aidėjo jo jaunas balsas.

- Tai kelias, daktare! Kuo tikriausias plentas! Ačiū Dievui, pagaliau mes grįšime į civilizaciją.

Išties - kelias. Nelsonas susimąstęs suraukė antakius ir pagreitino žingsnį, norėdamas pasivyti savo bendrakeleivį. Bet kaipgi šio laukinio krašto gilumoje, kur normalūs baltieji žmonės net kojos nekeldavo, atsirado šis plentas? Betoninis plentas šiuose kalnuose, kur nepraminti net kaimo keliukai, kur viešpatavo tik laukiniai paukščiai ir žvėrys, retsykius suklykdavo atsitiktinai užklydęs mėlynasis kėkštas ar reto didingumo vienišas grifas apsuksdavo ratą virš galvos. Ne, negali būti.

Įprastos betoninės plokštės. Paprasčiausias inžinieriaus ar kelių statytojo meistriškumo pavyzdys. Dvidešimties pėdų pločio, lygiai aštuonių colių storio staiga išnirusi miela šviesi dėmė, vingiuodama pro pušis, guobas ir kedrus, grakščiai leidosi žemyn ir dingo už kalvos iškyšulio. Ne, svarbu buvo ne kelio konstrukcija ir kryptis, bet pats faktas, kad jis staiga čia atsirado. Doktorui toptelėjo, kad per tas kelias sekundes, galvodamas apie šį kelią, jis du kartus pavartojo prievoksmį "staiga". Bet šis žodis ir apibūdino šią keistą mįslę. Visiškai neti-

kėtai atsiradęs prieš juos šis kelio galiukas buvo tiesus ir išbaigtas kaip pačių geriausių šiuolaikinių autostradų. Pačioje laukinio krašto glūdumoje staiga atsirado kelias.

Bet kas žino, ar jis nuves kur nors. Nei atžymėtų medžių, kontrolinių ar kelio nuolydžio ženklų, jokių smėlio, žvyro ar rąstų krūvų, nei mašinų, įrankių, užtvarų ar apvažiavimo rodyklių. Nė menkiausio purvyno, keliuko ar takelio, vingiuojančio kur nors tolyn nuo šios betoninės plokštės. Šioje gūdžioje, net žemėlapyje nepažymėtoje kalnų vietovėje, kur, atrodo, niekada nebuvo įžengusi žmogaus koja, staiga, kaip šūvis iš pistoleto, atsirado šviečiantis kelio ruoželis.

Išvydęs ranka pasiekiamą grindinį, Makenzis nudžiugo, bet dabar, laukdamas besiartinančio Nelsono, jis apstulbęs stovėjo ir žvalgėsi aplinkui. Šviesus žydraakio Makenzio veidas pašaipiai persikreipė, o rankos bejėgiškai nusviro, kai jis pažvelgė į ramias rudas vyresniojo vyro akis.

- Kodėl gi jis nesitęsia tolyn? - paklausė jau nuolis. - Gal tai nebaigtas projektas?

- Niekados nemačiau net nebaigto keliuko, kuris nevestų nors prie namo ar lūšnelės, - irzliai prunkštelėjo Nelsonas.

- Gal tai tik bandomasis kelio ruoželis? - svarstė Makenzis.

Netardamas nė žodžio, daktaras Nelsonas parodė į visiškai švarų kelio paviršių. Nesimatė nei lašelio benzino ar padangų žymių, nei gabalėlio sudžiūvusio purvo nuo gyvulių kanopų, jokio ženklų - nieko, kas rodytų, kad betoninė plokštė buvo bent paliesta. Bet vis dėlto kelias tysojo čia, miško tankmėje, ir vingiavo tolyn, lyg per amžių amžius čia būtų buvus svarbi transporto magistralė.

- Neįmenama mįslė! - atšovė Nelsonas. - Neapkenčiu mįslių.

- Ką gi, daktare, nors jis prasideda staiga, bet galgi vis tiek kur nors mus nuves. Bent jau sugrąžins atgal į civilizaciją. Galbūt jo paslaptis išaiškės kitame gale? Ar jūs jau taip pavargę, kad nebegalite eiti toliau?

- Ne, ne, - irzliai atsiliepė Nelsonas, piktai apžvelgdamas kelią.

Nežinia, kodėl jis nenorėjo paliesti kojomis šios betoninės plokštės. Pats to nesuvokė. Dvejodamas jis nosine nusišluostė išprakaitavusią kaktą ir žvalgėsi aplink į tankius miškus, kuriais jie ką tik brovėsi. Po to truktelėjo pečiais ir pasiryžo.

Makenzis kartu su juo pastatė koją ant kelio ir nužingsniavo plačiais vienodais žingsniais. Norom nenorom Nelsonas turėjo prisitaikyti ir jiedu tylomis žengė pirmyn. Kurį laiką nesigirdėjo jokio kito garso, tik ritmingas jų batų kaušėjimas ir retsykais kažkoks krebždesys iš Nelsono kuprinės. Ten šliaužiojo mažytis žalias drieželis, kurį biologas pagavo prieš pat vidurdienį.

- Ak, tas niekadosis nenuilstantis mokslininkas, - stebėjosi Makenzis, kai Nelsonas, vikriai sugavęs ant uolos besikaitinantį roplį, įkišo jį į tuščią sumuštinių dėžę, kad vėliau galėtų ištyrinėti.

Dabar šio mažo driežo krebždėjimas tebuvo vienintelis garsas, trikdantis tylumą. Staiga Nelsonas, paėmęs Makenzijį už parankės, sustojo.

- Kodėl mes sustojome? - nustebę paklausė jaunasis vyras. - Eidami šitaip pamiške, pro gervuogynus, gal prieitume namą ar sodybą.

- Klausyk, - paliepė Nelsonas.

Makenzis įdėmiai sukluso. Aplinkui tvyrojo spengianti tyla. Nė menkiausias vėjelis nešnarėjo medžių lapuose.

- Aš nieko negirdžiu, - pasakė jis.

- Taigi, - pritarė Nelsonas. - Nei vabzdėlis neįvimbė, nei paukščiai danguje, nei jokio šlamesio brūzgynuose šalia kelio. Kas gi nutiko mėlyniesiems kėkštams ir uodams, lydėjusiems ir erziniusiems mus iki pat šio kelio pradžios?

Žydros Makenzijos akys, rodė, pastėro iš baimės. Nelsonas apsisukęs apžiūrėjo jų jau sukartą kelio atkarpą. Dvidešimties jardų kelio galas buvo baltas ir švarus, tik šen bei ten neryškiai matėsi jų pačių palikti pėdsakai. Jie du pasijuto lyg būtų atsidūrę vienut vieni išmirusiam pasaulyje. Ne, nevisiškai taip. Juos supanti augmenija buvo tarsi įrodymas, kad gyvybė, nors ir apmirusi, bet egzistuoja. Lyg jie stebėtų nejudrų, sustingusį pasaulio vaizdą spalvotoje fotografijoje ar filmo kadre.

- Nė mažiausias vabalėlis nešliaužia keliu, - su siaubu sušnibždėjo Makenzija. - Nė dusliausio garselio, primenančio, kad kas nors gyvas yra šioje planetoje. Bet kažkoks keistas pojūtis, glūdintis giliai manyje, sako, kad aplink mus vyksta gyvenimo jėgų kova. Daktare, aš jaučiu, kaip šis kelias, tįsantis mums po kojomis, pulsuoja ir knibžda gyvybe. O Dieve, ką visa tai reiškia?

Nelsonas pažvelgė į kelią sau po kojomis.

Taip, Makenzis teisuus. Nors juos supo visiška tyla ir ramybė, vis tik šiame betone jautėsi kažkoks ritmingas tvinkčiojimas ir virpesys. Pamažėl sunerimusį mokslininką užvaldė keistas jausmas.

Rodės, jo akys įsmigo kokį colį gilyn į lygų betono paviršių. Nors ir nematydamas, jis jautė, kad milijardų milijardai gyvų būtybių nesi-
baigiančiom miniom jau praėjo šiuo nepaprastu gyvenimo keliu.

- Greičiau, - sušnibždėjo Nelsonas prislopintu balsu. - Eime.

Miškas retėjo ir už artimiausio posūkio kelias pradėjo didingai vingiuoti per daugybę, rodos, debesis siekiančių plynaukščių. Staiga lygiame jo paviršiuje atsirado pirmas pasikeitimas. Kai-
rėje, šalikelėje, kaip neatskiriama viso kelio dalis, stūksojo betoninis pjeđestalas, aukščio sulig liemeniu. Rodės, jog kelias stabtelėjo ir numetė šalin šią savo išaugą. Ant šio grakštaus pjeđestalo viršaus matėsi lyg ir kvarcinio stiklo kubas. Greičiausiai tai buvo kažkoks kristalas, jis neryškiai mirguliavo ir spindėjo popiečio saulėje. Priėję arčiau, vyrai pamatė, jog kubas - tuščiaaviduris, o jo viduje buvo stiprūs mikroskopiniai žiūronai. Iš po gaubtuvo, pridengti nuo vėjo, kyšojo du okuliarai. Ant

švytinčio pjedestalo viršaus, po stikliniu kubu, labai lengvai pastebima net nestabtelėjus ir neprisimerkus, žibėjo bronzinė plokštelė su reljefinėmis raidėmis. Užrašas buvo angliškas.

Vyrai stovėjo lyg įbesti iš nuostabos ir negalėjo patikėti savo akimis. Lyg ekranas muziejuje gražusis mikroskopas pasisuko į tyrlaukį, kuriame tebuvo nuobodus betoninis kelias! Ką tai galėtų reikšti?

- O Dieve! - sumurmėjo Makenzis. - Pažiūrėkit! Skaitykit, daktare Nelsonai.

Drauge jie pasisuko į tamsią, bet aiškiai matomą lentelę su užrašu.

VISUOTINĖS KOSMINĖS GYVYBĖS ATMAINOS

Šie išsamūs ląstelių pavyzdžiai yra mažiausiai išsivystę gyvybės gemalai. Ir flora, ir fauna yra savarankiškos ir nemirtingos. Šiuos gyvybės gemalus šviesos spinduliai neša per Visatą. Nemirtingi gemalai kaip grybelių sporos įsisiurbia pačioje skurdžiausioje ir nederlingiausioje planetoje ir duoda pradžią visoms gyvosios materijos formoms. Jų kilmė - nežinoma.

Nelsonas, atidaręs okuliarų gaubtuvėlius,

pasižiūrėjo per didinamųjų stiklų objektyvus. Priglundęs prie instrumento, jis pajuto keistą magnetinį virpesį. Kristalinė dėžė mirgėjo ir spindėjo lyg pati skleisdama gyvybinę jėgą. Mikroskopo valdymo rankenėlės nesireguliuojo, nes buvo po stikliniu gaubtu, bet jų ir nereikėjo reguliuoti.

Nelsonas išvydo tipišką, puikiai nušlifuotą mikroskopo objektyvą iš spalvoto stiklo, labai panašų į tūkstančius kitų, kuriuos biologas jau buvo matęs. Prieš jo akis atsivėrė šimtai nejudančių, negyvų, nesikeičiančių pilkų ląstelių, kurios priminė paparčio sporas, ne kartą jo tyrinėtas, bet šįsyk jos buvo kitokios. Šios ląstelės, be abejonės, buvo bakterijos, bet jų apvalkalas ar kiautas - visiškai kitoks; jo tikriausiai nepažeisdavo nei tamsa, nei šaltis, nei kosminiai spinduliai. Iš tiesų daktaras Nelsonas niekad nebuvęs tokių ląstelių.

Atidžiai apžiūrėjęs, jis pakėlė galvą ir, pasitraukdamas į šalį, mostelėjo Makenziui. Šis prigludo prie mikroskopo.

- O Dieve aukščiausias, daktare! - suniurnėjo jis. - Jos nė trupučio nesusilieja, tik styro kaip taškeliai blyškiai rožiniame lauke.

- Taip, taip, - sutiko Nelsonas, suraukdamas antakius. - Ar tu pastebėjai, kad jos sustingu-

sios, tarytumei kokia magiška jėga būtų jas sustabdžius.

- Taip, - linktelėjo Makenzis, vis dar žiūrėdamas. - Be abejo, jos mirusios.

- Įdomu.

- Nieko nesuprantu, - tęsė Makenzis. - Net pačiuose smulkiausiuose organizmuose matytųsi nors molekulių judėjimas.

- Eime toliau, - paragino Nelsonas, uždarydamas okuliarą. - Už kelių jardų, kitoje šio prakeikto kelio pusėje, matau dar vieną pjeđestalą.

Makenzis pirmasis pasiekė antrąjį pjeđestalą su neryškiai mirgančia ir pulsuojančia stikline dėže, slepiančia mikroskopą. Jis jau spoksojo pro okuliarą, kai Nelsonas perskaitė užrašą ant bronzinės plokštelės po kristaline dėže.

LEPTOTRICHITAI - CHLAMIDŲ BAKTERIJŲ ŠEIMOS GENAI

Sprendžiant iš archeologinių tyrinėjimų - viena pirminių gyvybės formų šioje planetoje. Atsirado maždaug prieš milijardą metų. Siūlo pavidalo, be atšakų, dauginasi tik iš vienos pusės ląstelių dalijimosi būdu....